

Zomeravondontmoeting Thomas a Kempis, 27 juni 2026

In juli 2005 stond ik ook hier op deze plek voor een zomeravondlezing. Dat vond ik in mijn archief. Even dacht ik nog: ik herhaal gewoon wat ik toen gezegd heb... Maar stel je voor dat er mensen zijn die zich dat nog feilloos herinneren. Dat kan ik niet maken...!
Bovendien ben ik niet zo van het 'oppoetsen van een oude preek'.

Ruim 22 jaar geleden kwam ik in Zwolle wonen, waar is als predikant verbonden werd aan de Adventskerk, protestantse wijkgemeente in Zwolle-Zuid.

Daarvoor was ik 10 jaar predikant geweest in de provincie Groningen, in een gebied waar sinds de vroege Middeleeuwen vanuit kloosters vorm was gegeven aan het landschap. Ik heb zelfs een tijdje op de grond gewoond van het voormalige Cisterciënzer klooster van Aduard.

De fundamenten van de oudste huizen in het dorp waren opgebouwd uit kloostermoppen: de oude en grove bakstenen die voor het grijpen lagen nadat het klooster tijdens in 1580 door troepen van de Republiek grotendeels was verwoest,

als reactie op de strijd van het bisdom Groningen om zich het klooster toe te eigenen.

De meeste gebouwen werden kort daarna gesloopt. Het puin werd hergebruikt voor het versterken van de vestingwerken van de stad Groningen.

Al het katholieke was niet langer welkom in stad en ommelanden. Kloosterlingen vluchtten naar het zuiden, kerken werden ontdaan van alles wat katholiek was en heringericht volgens reformatorische inzichten...

In de kelder van de pastorie van Aduard, het oudste deel van het pand dat ik eind jaren '80 bewoonde, was de vloer betegeld met groene plavuizen, waarvan ik vaak heb gedacht dat die ooit in het klooster hebben gelegen en door de voeten van de monniken waren betreden.

Van het enorme klooster in Aduard is slechts één intact gebouw overgebleven: de Abdijkerk. Waarschijnlijk is het ooit ziekenzaal van het klooster geweest en al in 1597 ingericht als kerk van de Reformatie.

Er wordt nog steeds gekerkt in dit prachtige gebouw...

Nou goed, sinds ik in 2004 Zwolle terechtkwam heb ik talloze malen voormalige kloostergrond betreden om iemand te begraven: hier op Bergklooster, op de Agnietenberg.

Van het Augustijner klooster dat hier gestaan heeft is, op last van het protestantse gemeentebestuur van Zwolle, aan het eind van de 16^e eeuw, geen steen op de andere gebleven...

De meeste stenen werden hergebruikt, maar nog steeds worden er kloostermoppen of resten ervan gevonden bij het delven van een graf.

Het klooster zou in vergetelheid geraakt zijn, ware het niet dat Thomas a Kempis hier terecht kwam, na opgeleid te zijn in Deventer, in de geest van de Moderne Devotie, geïnspireerd door Geert Grote.

Thomas was al een vaardige kopiist. Hij beheerste een vaste pen om de Bijbel en andere belangrijke teksten over te schrijven en zodoende te vermenigvuldigen. De boekdrukkunst bestond nog niet, laat staan *copy/paste*.

Naast het maar liefst 4 keer overschrijven van de hele Bijbel (in een Latijnse weergave), het missaal en andere theologische handschriften schreef Thomas ook eigen teksten en kronieken. Daaraan begon hij nadat hij was toegetreden tot het nieuwe augustijnenklooster 'de Berg van de heilige Agnes' bij Zwolle. Zijn oudere broer Johan was daar de eerste prior.

In het klooster op de Agnietenberg werd Thomas in het jaar des Heren 1413 tot priester gewijd. Hij zou er blijven wonen tot aan zijn dood in 1471.

Intussen waren hem allerlei verantwoordelijkheden toebedeeld: vooral de vorming van jonge novicen en het zorgdragen voor een betrouwbare en hechte geloofsgemeenschap in de navolging van Christus.

Hij schreef met het oog hierop zijn beroemde handboek dat uiteindelijk uit 4 delen zou bestaan: *De imitatione Christi*.

Deze titel in het Latijn is wat mij betreft in populair Nederlands samen te vatten als ‘Wat zou Jezus doen?’ Dat bedoel ik allesbehalve laatdunkend, maar meer om aan te geven dat Jezus Christus uitgangspunt, norm en doel is voor de levenswandel.

Als ik dat maar bedenk, kom ik over mijn reserves m.b.t. Thomas heen. Want reserves heb ik: zijn praktische aanwijzingen, het veelvuldige gebruik van de gebiedende wijs - het werkwoord ‘moeten’ -, zijn referentiekader...

Kortom: ik ben geen groot fan van Thomas van Kempen.

- Maar ik heb alle waardering voor zijn rechtvaardigheidsgevoel en voor zijn bescheidenheid - in die zin dat hij allesbehalve zelfgenoegzaam was... In tegendeel: hij was een meester in kritische zelfreflectie.
- Bovendien koester ik sympathie voor deze locatie, én heb ik bewondering voor allen die zich concentreren op de nalatenschap van Thomas.
- En verder zie ik hoe actueel zijn werken en wijsheden zijn, tot v er buiten de grenzen van het klooster.

Met het oog op de voorbereiding van vanavond heb ik gezocht naar ‘een kapstok’ om een kort betoogje aan op te hangen.

Ik kwam uit op de laatste delen van zijn vierde boek.

Daarin las ik eenzelfde soort kritische houding als die volgens mij vandaag de dag hard nodig is:

- Geloof niet zomaar iedereen... Laat je niet lukraak leiden door willekeurige *influencers* of andere zogenaamde deskundigen...
- Vel niet gemakkelijk een oordeel over anderen en hun handelwijze; steek eerst je hand in eigen boezem...
- Woorden kunnen kwetsen. Voor je het doorhebt zijn ze dodelijke projectielen waarmee jij anderen verwondt en omgekeerd: woorden van anderen zijn soms terecht aan en tegen jou gericht... sloof je dan niet uit in allerlei verontschuldigen om jezelf te rechtvaardigen maar en doe allereerst aan zelfreflectie. Wie weet hebben anderen het bij het rechte eind... Grijp de kans aan om bij jezelf te rade te gaan: ‘Wat zou Jezus doen?’

Ik citeer enkele passages uit het VIERDE BOEK die deze punten illustreren, in de vertaling van Frank de Roo (Utrecht, 2024):

Hoofdstuk 45: 1-4, blz. 471

Hoofdstuk 45: 31, blz. 472

Hoofdstuk 46: 1-9, blz. 473

Toen ik deze passages voor het eerst las stonden mij allerlei mannen met macht voor ogen; hoorde ik grootspraak en bluf, geslijm en grove leugens op het (wereld)politieke toneel. Ik zou namen kunnen noemen, maar ik doe het niet, want hun namen klinken om de haverklap. Ze doen met hun stemmen luidruchtig van zich horen... dus bedenk ze zelf maar...

En ook: wat ik zeg over een ander zou zomaar kunnen slaan op mijzelf...
Daarom sluit ik af met Thomas, die Christus aan het woord laat:
Hoofdstuk 46: 22-26, blz. 474

Nelleke Eygenraam
Zwolle, 27 juni 2026